

Fyrkappan Flyinge Kungsgård

Restaurering tak och skorsten
Flyinge 22:44, Lunds kommun, Skåne län
Antikvarisk medverkan/2021
Carita Melchert

Titel: Fyrkappan Flyinge Kungsgård

Författare: Carita Melchert

Kulturmiljörapport: 2021:18

Omslagsbild: Fyrkappan sedd från sydöst juli 2021

Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Inledning	2
Administrativa uppgifter	2
Sammanfattning av utförda arbeten	2
Åtgärdsbehov och antikvarisk målsättning	3
Byggnadshistorik	3
Utförda åtgärder	3
Material	5
Kulturhistorisk bedömning av arbetet	5
Bilder	6

Inledning

Länsstyrelsen har beviljat tillstånd och bidrag till restaurering av tak och skorsten på Fyrkappan, före detta tvätthuset, inom byggnadsminnet Flyinge Kungsgård. Takfall och skorsten var i dåligt skick och behövde åtgärdas.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen dnr:	Dnr 432-8282-2021, datum 2021-03-02
Länsstyrelsen bidrag dnr:	Dnr 434-39215-2020, datum 2021-03-02.
Bidrag:	90 procent av de kulturhistoriskt motiverade kostnaderna, dock högst 452 250 kronor samt 21 450 kronor för antikvarisk medverkan. Bidragen inkluderar moms.
Fastighet:	Flyinge 22:44
Kommun:	Lund
Åtgärdsförslag:	Arbetshandlingar och offerter är upprättade av Folkes bygg- och byggnadsvård den 30 september 2020, reviderad offert 24 februari 2021.
Beställare/byggherre:	Ulrika och Tomas Hammargren
Entreprenör:	Folkes bygg och byggnadsvård
Plåtslagare:	Magnus Tillman Plåt AB, Vinslöv
Antikvarisk medverkan och rapportens författare:	Carita Melchert, bebyggelseantikvarie Kulturen
Kulturens projektnummer:	B_2020_0061
Byggstart:	April 2021
Slutbesiktning:	Juli 2021

Sammanfattning av utförda arbeten

Restaurering av yttertak med återläggning av befintliga lertegelpannor och komplettering med återvunna lertegelpannor, nockar har lagts i kalkbruk.

Lagning av underlagstak, ny papp och läkt.

Ny avvattning.

Ommurning av skorsten ovan nock med befintliga tegelstenar och kompletteringstegel samt montering av ny skorstenshuv.

Åtgärdsbehov och antikvarisk målsättning

Takfall och skorsten var i dåligt skick och i behov av underhåll. Taktäckningen behövde läggas om eftersom flertalet av takpannorna var spruckna och vittrade och det fanns rötskador på underlagstak. Tegelpannorna hade i något skede, troligen på 1970-talet, lagts i cementhaltigt bruk på hela takfallen. Tegelpannor planerades att återanvändas och pannor i dåligt skick att ersättas med gamla återanvända pannor av samma typ. Hängrännorna var bristfälliga och av modern typ med flagnande färg och behövde bytas. Fogar på skorsten saknades delvis och skorstenen bedömdes behöva muras om samt förses med huv för att minska risk för frostsprängningar och att fåglar bygger bon i skorstenen.

Målsättning var att få ett tätt välfungerande tak, täckt med handslagna enkupiga tegelpannor, för att säkra byggnadens långsiktiga bevarande. Målsättningen är inte att skorstenen eller bakugnen ska kunna användas men skorstenen är en viktig detalj i byggnaden och visar dess funktion som bland annat tvättstuga.

Byggnadshistorik

Byggnaden ska vara uppförd före 1850 och har enligt byggnadsminnesförklaringen varit ett tvätthus tillhörande personalbostäderna vid Flyinge. Idag ägs byggnaden privat och används främst som förråd. Byggnadens planform är fyrkantig. Den har murar av fogad fältsten, tältak täckt med enkupiga takpannor och nockpannor i bruk samt skorsten murad i rött tegel. Takpannorna var av varierad ålder och blandade gula och röda. Byggnadens funktion har sannolikt varierat under tidens gång som tvätthus, smedja och bakstuga.

Utförda åtgärder

Takpannorna plockades ner från samtliga takfall. Det visade sig att takpannorna satt mycket hårt i det cementhaltiga bruk som de tätats med på 1970-talet. En betydligt mindre mängd än beräknat var möjliga att återanvända. Mot väster var merparten av tegelpannorna röda av varierad ålder och utförande (både strängpressade och troligen handslagna) och var i mycket dåligt skick varför ytterst få gick att återanvända. På övriga takfall var tegelpannorna i huvudsak gula.

När pannorna tagits ner lagades undertaket. Befintlig råspons är troligen från 1970-talet. Råsponsen var kraftigt rötskadad mot öster och väster och byttes i sin helhet på dessa takfall. Ny råspons har lagts med fallande längder vilket är viktigt för bärigheten. Mot norr och söder var råsponsen i gott skick och har behållits. Mot öster var mittersta delen av hammarbandet rötskadat och har ersatts med skarvat nytt virke. På samma sida har också rötskadad takfotsbräda ersatts med nytt virke. Inga ingrepp har gjorts i takstol. Ny papp samt bär- och ströläkt lades på hela takfallen samt takfotskil av trä i takfallens nedre

kant i syfte att bära upp pannorna för väl fungerande avvattning. Takpappen har spikats omlott så att den är helt tät. Ny takfotsbräda och kil har målats med vit linoljefärg.

På det östra takfallet, mot vägen, lades de gula takpannor som kunde återanvändas och gula takpannor som fanns på Fyrkappans vind. På takfallet lades här och där även enstaka röda befintliga tegelpannor, eftersom det före åtgärderna också fanns insprängt röda takpannor bland de gula. De befintliga tegelpannorna lades på takfallet mot vägen eftersom det vänder sig mot allmän väg och är det takfall som är mest synligt för allmänheten.

På de övriga tre takfallen lades gula enkupiga handslagna lertegelpannor, som är återanvända från annan plats. Även på dessa takfall har enstaka röda tegelpannor passats in, lika som före åtgärderna. Kompletteringspannorna har samma storlek men en något flackare kupning än de befintliga, varför man inte kunde kombinera befintliga och kompletteringspannor på samma takfall. Till nockar/takfallens möten användes befintliga gula tegelpannor som lades upp och ner i hydrauliskt kalkbruk.

Takpannorna har kramlats samt skruvats enligt generellt mönster med två rader runt kanterna och var tredje panna på hela takfallen. Nockpannor har skruvats och lagts i bruk.

Valet av kompletteringspannor gjordes i samråd med antikvarisk medverkande. Befintliga tegelpannor var i huvudsak gula varför också gula kompletteringspannor valdes, med inslag av några röda tegelpannor här och där ungefär lika som före åtgärderna. Merparten av de kompletterande pannorna har stämpel S på klacken. Takpannorna är enkupiga vingpannor och av allt att döma handslagna.

Nya hängrännor och stuprör har monterats, de är omålade och zinkgrå med skarpa rövinklar. Den nya avvattningen har samma dimensioner som före åtgärderna och skarpa rövinklar samt fortsättningsvis stuprör endast mot norr.

Före åtgärderna var avvattningen röd fabrikslackad med skarpa rövinklar. Under arbetes gång diskuterades att kombinera nya hängrännor med befintliga stuprör med de bedömdes inte som möjligt att kombinera. Valet av ny avvattning gjordes i samråd med antikvarisk medverkande, som bedömde zinkgråa istället för röda som en varsam anpassning. Grått smälter in i fasadens uttryck och zinkrännor fanns generellt redan på 1800-talet (E.E von Rothstein). Den valda avvattningen är en stålprodukt med ytbeläggning. Materialet bedömdes även samspeja med den nya skorstenshuven.

Skorstenen plockades ner till nock, partiellt något lägre. Skorstenen murades upp på nytt i lika många skift som före åtgärderna med befintliga tegelstenar. Skadade tegelstenar ersattes med nya röda. Kompletteringsstegel började användas ungefär från skift åtta blandat tillsammans med de befintliga. Befintligt tegel och nytt tegel blandades i syfte att inte få en skarp rand med nytt kontra gammalt tegel.

Det nya teglet är lika i storlek som befintligt och påminner i färg om de ljusaste/renaste bland de gamla stenarna. Skorstenen är murad med hydrauliskt kalkbruk. På toppen har monterats en plåthuv.

Material

Takpapp: Icopal Macoflex YAP 2200, klisterkant.

Nockbruk: St. Astier NHL 5 0-4 mm 1:2.

Fogbruk skorsten: St. Astier NHL 5 0-4 mm 1:2.

Tegelsten till skorstenen: Röda nyttillverkade

Färg till vindskivor och takfotskil: Linoljefärg från Ottossons Färgmakeri, Vit gräddton

Hängrännor och stuprör: Lindab Magestic

Lindab Magestic är en stålprodukt med ytbeläggning bestående av 3 procent magnesium, 3,5 procent aluminium och resten zink. Materialet patineras över tid.

<https://www.lindab.se/losningar/byggkomponenter/platslagerimaterial/magestic/>

Kulturhistorisk bedömning av arbetet

Åtgärdsförslagets intentioner har följts. Dock var det inte möjligt att använda så många befintliga takpannor som planerat men kompletteringspannorna bedöms som väl valda i syfte att behålla takets uttryck. Sammantaget är arbetet väl utfört med noggrannhet och hänsyn till miljöns kulturhistoriska värden. Åtgärderna bidrar till byggnadens långsiktiga bevarande.

Bilder

Före åtgärder. Södra och östra takfallen. Östra takfallet vetter mot Stuterivägen.

Före åtgärder. Norra och västra takfallen. Västra takfallet vetter mot gårdsplan.

Före åtgärder. Västra och södra takfallen.

Före åtgärder, skorstenen sedd från väster från gårdsplan.

Före åtgärder, skorstenen sedd från öster från Stuterivägen.

Befintliga gula tegelpannor till vänster i bild och kompletteringspannor till höger i bild.

Råsponten behålls mot norr (till vänster i bild) och ersätts i sin helhet mot väster (till höger i bild). Takstolarna är sedan tidigare förstärkta med nya kompletterande sparrar. Ingen ändring i nuläget och inga ingrepp i de äldre takstolarna.

Skadat hammarband är skarvat med nytt virke, ny spikad takfotsbräda.

Ny takpapp och läkt läggs.

Takpannor läggs.

Skorstenen håller på att återuppmuras. Bräda är monterad i takfallens möte, pannorna skruvades i brädan.

Efter åtgärder.

Efter åtgärder.

Efter åtgärder. Södra och östra sidan (återstår att mura igen alla nockavslutningar vid takfot).

Efter åtgärder. Västra och södra sidan.

Efter åtgärder. Norra och västra sidan.

Efter åtgärder. Östra sidan med ersatt takfotsbräda.

Skorstenens befintliga tegelstenar jämförs med kompletteringstegel.

Kompletteringspannor till taket.

